

MIKLYA LUZSÁNYI MÓNIKA

Legato

Mikor lesz vége?

Lélegzetvételnymi szünet, levegőnyi rés kellene csupán...

Meddig tart még, meddig?

Az ablaküvegen megcsillan a nap, „Szállj el, szállj el, Katica bogárka...”, szőke copfjai a vállát verték, „Királykisasszony vagyok, selyemruhás”, magasra tartotta fejét, mikor átszaladt az udvaron, meg ne billenjen a gyémántokkal rakott korona, homlokán rubinkő, vörös, mint a vér, elhessentette útjából a libákat, az Eriggy kutyához lehajolt, varázsszavakat sűgött kajla jobb fülébe, Eriggy visszasmolygott rá cinkosan, lehelete az arcába vert. Aranytintáról álmodott, bíborlila felhő az áttetsző egen, üres lapok, száz meg százezer, és jönnek, jönnek sorban mind, vének, lovagok, királykisasszonyok, selyem uszályuk a földig ér, betakarnak csillagot, napot, lovagok kardhegyén villan élet és halál, a sárkány szíve a homokon dobog, ősz szakállú vén öreg utat mutat neked, arra menj, előtted rengeteg, segítőd végig elkísér.

Egy lélegzetvételnymi szünet, annyi elég, az ablakon szikrát vet a nap, vérvörös rubinkő arany homlokon, „Pöttyöskata nyisd ki szárnyadat...”, „Meséj még nekünk, meséj...”, és jöttek, jöttek sorban mind, levegőt is alig kapott, a lányok körbeülték, szemük nagyra nyílt, az árokparton árván gubbasztott labda, ugrókötel, a hajás babák hallgattak ölükből csendesen, lehunyták pillátlan üveg szemük, „Meséj, Kata, meséj!” Rájuk szürkült az est, fázósan bújtak össze, mint a kislibák, az anyák ki szóltak a gáderen, „Gyerekek, gyertek! Vacsora!”

– Meddig tart még?

– Nem tudom...

Gréta alig leheli a választ, levélzizzenésnyi hang, de szikrákat szór a szeme, „Petra, ne, tapintatlan vagy, mint mindig, hogy kérdezhetsz ilyet, éppen most...”. Petra az ablaknál áll, bámul ki a kórház udvarára, látszik rajta, menne már. Gréta ideges, ha bent kell megkeresnie hűgát a munkahelyén, a zeneiskola idegen, fals világ, dalamtöredékek, megbicsaklott hangsorok. Petra kilép a teremből, arca más, ismeretlen, szeme fátyolos, otthon sose látta ilyennek, nem is értette meg, hogy lehet így, bolondulásig szeretni ezt a munkát. Elfordul tőle, csak hadd bámuljon ki az ablakon, aggódva figyelni anyja arcát, vajon meghallotta-e a tapintatlan kérdést, de anya mellkasa fel-le jár, zihálva, kapkodva veszi a levegőt.

Furcsán tör a fényt az ablak, szivárvány villan Petra kézfejen, „mi, mi, ré, ré, dó, ré...”, most az előképzősök-

kel lenne órája, anya az ágyon, vajon mennyi lehet még neki, szenvedés számára minden perc, alig kap levegőt, fuldokol, „Ha megfulladsz, sem veszel levegőt, közben nem, egymáshoz kapcsolod a hangokat. Legató, kötöten. Ez az, levegőt nem veszel, csak utána, ha kiénekelted a dallamot, egy levegővel, látod, megy ez neked...”.

Kristóf szalad át az udvaron, majdnem elkésett megint, de legalább megérkezett. Bálintot még értesíteni sem tudták, semmit nem tud az anyjáról, majd csak a beledöbbenés megint, „Én nem így akartam, higgyétek el, nem így”.

Kristóf odakint, az ajtó előtt, hallani, ahogy megáll egy pillanatra, rendbe szedni magát, ruháját, arcát, gondolatait, „Reménytelen. Úgyse megy. Nem is ment soha.” Az ajtó vakító fehér, odabent a lányok biztos megérkeztek már mind a ketten, Gréta itt is éjszakázott, ahogy ismeri, ilyen. Végignéző magán újra, pulóvere kinyílt, ujjja, alja lóg, „Sose tanul meg rendesen mosni Ildi”, vágott oda Gréta szeme múltkor is a feltűrt ruhaujjra. Nem, Ildi nem, de nem is ezért vette el, egész világot zár magába egy pillantása. Gréta ezt az Ildit nem ismeri, csak a lógó ruhaujjat látja, a port a tálalón, ha nincs itthon anya, a szétdobált újságokat. Anya sose szól Ildire, még a szeme se vádol, pedig anya tart rendet a lakásban, így nincs por, szemét, minden a helyén, mégis érti Ildit, mosolyog. Nem tűrte hát be a lógó pulóvert a nadrágba, nem fog éppen most hazudni neki.

A telefonhívással alig érték utol, éppen kint volt valamelyik építkezésnél, „Mérnök úr, az édesanyja...”, átöltözni se ment haza, úgy rohant, csak Ildit hívta fel, „Nem jössz be?”, kérdezte a telefonban, csönd, pillanatyivá tágult évek, évtizedek.

– Nem – mondta Ildi –, te se menj.

– Mi? Mi van?

– Hagyjátok... Hagyjátok meghalni végre...

Az ajtó vakító fehér, mély lélegzetet vesz. Benyit.

Anya az ágyon fekszik, milyen kicsi, elvész a nagy ágyban, zihál, szegény alig kap levegőt, csak a szemét fordítja belépő fia felé, „Pajtás...”, a szó alig hallható, Kristóf tanácstalan, Grétára néz:

– Mit mondott?

– Nem tudom... Félrebeszél biztosan.

Petra ajka egy pillanatra megremeg, a szónak gyermekkor-íze van, „Hát nem emlékszel, Gréta, tényleg nem tudod?”, anya fut át az udvaron, fiatal még, lépte ruganyos, derekát veri aranyszínű haja. Nyílik a kapu, nyikorog, de ez a hang most jó, biztos, langyos tej illatú, „Pajtás! Pajtás!”, fut a kapu felé anya, szeme nevet, ahogy néz fölfelé, „nagyon vártalak”.

Anya gyorsabb volt nála mindig, hamarabb odaért, pedig Petra figyelt, lesett, mikor a levegőben elsőt rezzent az alkonyat, akkor fordult zárban a kulcs, akkor nyikordult a

kapu. Már az utcáról megismerte apa lépéseit, és pattant azonnal, szaladt, ahogy csak vitték apró gyereklábai. Mindig lemaradt, anya hamarabb ért oda, őt ölelte meg apa előbb, az ő szemébe nézett, s mondta hangtalan, „nagyon hiányoztál nekem”. Fűrődött volna közējük, csak lábak, lábak mindenütt, anya meg apa nevetett, „Gyere, na gyere te is!”, apa arca szúrt, estére szakálla serkent, reggel hiába borotválkozott. Második lett mindig, sose tudta megelőzni anyát, „...egy hosszú nap telt el nélküled”.

„Pajtás”, a szó zsigerig ér.

– Apát hívta. Azt hitte, apa vagy.

„Én nem megyek, Kristóf. Te se menj”, Ildi hangja a telefonban elakadt, „Apátoknak kéne ott lenni egyedül...”.

Apa áll a konyha közepén, villanykörte, fénye glória, Kristóf néz fel, kisgyerek, mellette Bálint, kezében repülő, „Fel!Fel!”, kiáltja, apa nevet, „Repülj, trónörökös, csak repülj”. Bálint repül, fenn, magasan, hátraveti a fejét, göcögve nevet, s odafenn egygyé válik apa és fia.

Apa erős, apa nagy, „Én is akarom!”, Kristóf áll apa előtt dacosan, apa felemeli, alatta konyha, megbillent bútorok, anya, Bálint, a fogason kabát, jaj, hol az aranyglória, gyomra összeszorul, ahogy fönn repül, „Le akarok szállni, apa!” Odalent minden újra a helyére áll, anya öle puha, jó meleg, még apa hangja is simogat, „Ne szipogj te, kis trónbitorló, több volt benned az akarás, mint a mersz”.

„Apátoknak kéne ott lenni egyedül. Én még nem látam két embert, akik ennyire...”, a telefonban csend, „Ugyan, Ildi, tudod, két éve halott”, Ildinek mégis igaz van, apa kéne ide, senki más, trónbitorlók vagyunk itt mi mind, Gréta, Petra, én... Bálint az egyetlen, aki tudatlanul tudja, mit csinál, apa kéne ide, egyedül apa...

„Apát hívta, azt hitte, apa vagy”, anya zihál, tiltakozni se tud, dehogy hitte, hogy is hihette volna, Kristófnak mély tüzű, fekete a szeme, Pajtásé kék volt, mint az ég, mikor csókolt, acélszínűre vált, lélegzetvételnymi szünetet nem kapott, „Új világot adok neked, felhőt, eget, tiszta fényű csillagot, csak repülj, repülj, Kisbogár”, „Királyfit szülsz neked, aranykoronást, virág nyílik lányaink lépte nyomán, dallamot fonnak pántlikába majd, éneket szőnek gyöngykalásis közé”. Kristóf áll itt az ágy mellett, tudja jól, Kristóf, a kisebbik fia, hogy is keverhetné össze apát és fiát.

Petra idegesen dobol az ablakkereten, „Ti-ti, ti-ti, tá, tá, Ti-ti, ti-ti, tá, tá”, a kórterem ablakán bever a nap, anyának annyi ereje sem maradt, hogy összehúzza magát kicsire, csak fekszik a takaró alatt, mindennek fertőtlenítőszaga van, erős, tiszta szag. A szülőotthonban hiper-mangánt loccsantottak a lavórba, bíborlila felhő az áttetsző vízen. „Asszonyok! Szoptatás előtt mossanak kezet!”, csak nézte őket, ahogy kibomlott a mellük, fesze-

sen, keményen, az ablaküvegen bevágott a nap, sugáreső, aranyzuhatag, „Szállj el, szállj el, katicabogárka”, „Bolongd vagy, most nyitsz ablakot?” Cuppantva kortyoltak a csecsemők, szájuk szélén édesen csurrant a tej, nem tudott szoptatni sohasem, „Na, add ide, jut a tiednek is, éhen vész melletted a nyomorult”. Csak nézte őket, a feleses mellüeket, odakint sugárkévét kötött a nap, az ablaküvegen kint rekedt, idebent alomszag, jó meleg, böffenve tör fel a levegő, „Egyél csak, az a tied ügyis, amit megeszel”.

Csak egy lélegzetvételnymi szünet, annyi kéne most... de nincs. Sose volt. Egy levegővel kellett végigcsinálni, először Gréta, aztán Petra jött, a két lány között alig tizenhat hónap, „Katalinka, szállj el... Mért nem repül, anyukám?”, nem repült, nem repülhetett, a fiúk, Kristóf és Bálint, a szülésbe majdnem belehalt, „Levegőt!”, „Levegőt!”, szorította mellkasát, a hátába nyilallott a fájdalom, ikerszülés, „Anginás szívroham”. És ott voltak az asszonyok megint, mellbimbójukon csurrant a tej, „Megszülettek, éhen ne haljanak”.

Petra is itt van, az ablaknál áll, nem sír, ajka közt zizzen a dal. „Mit csinálsz, kicsim?”, Petra magasra emelte tenyerét, „Katalinka, szállj el, sós kútba teszek...”, sós kút, mélykút, kövekkel rakott, mintha köveket dobálnának a kút fenekére, mosolyt temettek be, rebbenő mozdulatot, tavaszi szél illatát, „Repülj, csak repülj, Kisbogár”. „Sós kútba teszek, onnan is kiveszlek”, sohase gondolta, hogy ilyen sósak a könnyek, gyerekként ordított, ha valami fáj, folyt a könnye égetőn, aztán Pajtás vállába sírt a bánatát, „Ne sírj, Kata, hallod, Kisbogár”.

„Pajtás”, a szó szívig hatol, levegőt még, lélegzetet, „Pajtás elment, Pajtás itt hagyott”, a könnyek folynak, csorognak legbelül, szikes, fehér lesz minden odabent, „Sós kútba teszek, onnan is kiveszlek”, „Apát hívta, azt hitte, apa vagy”, hogy is keverhetné össze apát és fiát, Pajtást hívta, nem, nem apát. „Pajtást? Pajtás elment, elhagyott”, helyette itt maradt a jó férj, gondos családapa, „Ugyan, Kati, ne bomolj, mi lesz velük, ha mi nem...”, hova szállsz, hova szállnál, kisbogár?

Levegővételnymi idő, annyi se jutott, fáradt férj, éjjel járt haza, „Sokat dolgoztál, apukám, ma is”, ült a széken, nincsen tekintete, Pajtás eltűnt, elveszett, csak Gréta szemében a nevetés, csak Petra, ahogy a kezét emeli, Kristóf mosolya, ahogy hátranéz, Bálint ki nem mondott szava, az elhallgatott, cinkos gondolat... Pajtás, Pajtás, mért hagyta egyedül, vasaló gőzöl a keze alatt, a királykisaszonyok uszálya elkopik, Gréta ingeről két gomb is leszakadt, a lovagok kardja rozsdáll a szegen, „Kikészítem holnapra a fehér ingedet?”, a sárkányok fenekednek, rúgják a homokot, forró gőz száll a vasalótálp alól, forró, alig kap levegőt, Pajtás, miért hagyta egyedül? A férfi ül,

homlokán mély a ránc, „Fáradt vagy, apukám, menj, feküdj, én még a gyerekek ruháit vasalom...” Pajtás eltűnt, Pajtás elveszett, szeme örökre szürke, nem lát felhőt, tiszta fényű csillagot, új életet nem keres, csak pénzt, megélhetést, karjában bennrekedt az ölelés...

Itt van mellette Gréta most is, fogja a kezét, nem látja, de érzi, sír, „Buta vagy, Gréta, kis margitvirág, rendnek kell lenni mindenütt”. Gréta csak nézett rá, nagy gyerekszemekkel, a könnyesepp tétován remeg, megáll félúton, katicabogár a tenyerén, „Szállj el, szállj el, katicabogárka...”, hiába röpteted, már nem mozdul, nem él, rend, ez a rend, beletagozódnak mindannyian, ne sírj, Gréta, kis margitvirág, odafönn kibontja sugárvégét a nap, a felhők áttetszők, fényesek, ne sírj, Gréta, nem érdemes.

Gréta a beteg ziháló ajkához hajol, „...rend...”, véli a szót, a vitrinben kristálypoharak, az asztalon virág, rendezett csokor, a szobába besüt az őszi nap. Ott ültek mind a nagy kanapén, „Mesélj még nekünk, mesélj”, és anya elnézett, messzire, és a napfényben táncra kelt a por, arany felhő, gyémánt zuhatag, anya magasra emelte homlokát, hajában rubinkő ragyogott, s jönnek sorra mind, a királyfik s a királykisasszonyok, a sárkány szíve, lásd, a homokon dobog, ősz öreg mutat neked utat, előtted rengeteg, ne félj, segítőd végig veled marad. Rend, „Rendnek kell lenni mindenütt”, új ház, padlástérben kisszoba, Gréta nyakát átölelték puha gyerekkarok, „Mesélj még nekünk, anya, mesélj”, a szobában friss, tiszta szag, az ágyneműnek napfényize volt, az ágyban gyermek, mesére várt, „Mit meséljek neked még, kis bogár?” A kislány szeme nagyra nyílt, királyfit lát, futó csillagot, királykisasszony uszálya a földig ér, betakar holdat, napot, a lovagok kardhegyén villan élet és halál, a sárkány szíve már a homokon dobog, „Az ősz szakállú öregről mesélj”.

Gréta hirtelen a homlokához kapja a kezét, fáradt nagyon, éjszaka egy hunyásnyit nem aludt, azért kalandozhatott el ilyen hirtelen, pedig most anyára kell figyelni, alig kap már levegőt, talán hívni kéne az orvost megint, de segíteni az se tud...

Anyá zihál, levegőt, lélegzetet, egy lélegzetnyi szünetet nem kapott, mert jöttek, jöttek újra mind, mellük már régen nem feszes, szemükben megtört a fény, „Ha neked mondom, Kata, mintha kútba vetném, olyan”, onnan kivenni nem lehet a titkokat, és jönnek, jönnek újra mind, „Neked, Kata, tudom, elmondhatom”, mély a kút, ahogy belenéz, mélyek az asszonyszemek, lelkükbe szürkült az esti sötét, fázósan bújnak össze, mint a kislibák.

Levegőt, lélegzetnyi rést csupán!

De nem lehet...

Bálint meg Kristóf, két iker, csak látszatra azonos, Vizi Péter, Vizi Pál, Bálint nevet, fejét felveti, „Ne aggodj, anyukám, nem lesz semmi baj”. Az ablakon

aranykévét köt a nap, „Pettyes Kata, bontsd ki szárnyadat, hova vitted öröltetni a tiszta búzámat?”, forog a kerék föl, majd egyre le, futnak, forognak a napok, „Kerék alá teszek, ottan összetörlek”, odakint játszottak a gyerekek, „Cseréptörés! Nem ér! Újra kell kezdeni!”, ha lehetne, de nem lehet, Bálint szaladt át az udvaron, homlokán rubinkő, vörös, mint a vér, „Királyfi vagyok, aranykoronás, előttem rengeteg, sűrű, sötét, most apó vagyok, ősz öreg, arra menj, fiam, három nap, három éjjelen, látod, sárkány vagyok, rúgom a fővenyt, eltalált a királyfi, most... most... meghalok...”, Bálint a földön fekszik, szíve a homokon dobog, aztán talpra szökken, nevet, „Látod, anya, a királyfi is én vagyok!”

Forog a kerék föl, majd egyre le, futnak, forognak a napok, Petra gyakorol, arca olyan más, régről ismerős, ujjá alatt muzsika kél, titkos új világ, futnak a napok, forognak egyre csak, „Hová mész, Bálint, kisfiam?” Gréta útja tiszta, egyenes, nem kockázatos, „Bölcsészkar? Anyukám! Gondolkozz már egy kicsit reálsan!”, számok, képletek, egyenletek, „Ma csak a pénzügyi szféra, csak ott lehet pénzt keresni, nívót, megélhetést”. Forog, forog a kerék, föl, majd egyre le, „Kerék alá teszek, ottan összetörlek”, „Hova mész, Bálint? Hova mész, kisfiam?”, Bálint útjai kiismerhetetlenek, „Cseréptörés! Újra kezdeni!”, „Engedj utamra, anyukám, ne félj, nem lesz semmi baj”, külön útjai voltak mindig, mindenütt, ha mellette ült, sem lehetett vele, „Magasra szállok, tűzmadár vagyok, most hal, látod, néma hal, pikkelyem síkos, kicsúszok a kezeid közül”. „Kerék alá teszek”, forog a kerék föl, majd egyre le, Kristóf itthon van, mellette maradt, még a háztartásuk is közös. Sose fog Ildi rendet tartani, főzni, mosni nem tanul meg soha rendesen, csak ül, olvas, szemében tiszta fény, ugrik, ha fordul a zárban a kulcs, mindig ő ér először oda, „Vártaalak, Kristóf. Egy hosszú nap telt el nélküled”.

A kerék csak forog, nincs ép csontja se, Bálint lassan már nem is jár haza, vidéki színházak, apró szerepek, karácsony másnapján csönget, dülöngélve áll, fején papírból aranykorona, hangja tompa, tónustalan, „Magasra szállok, Tűzmadár vagyok, látod, nincsen semmi baj, anyukám”.

– Újra kezdeni... nem lehet...

Levegőt még, csak egy lélegzetet, aranytinta-felhő az áttetsző egen, üres lapok, száz meg százezer, „Cseréptörés! Újrakezdeni!”, ha lehetne, de nem lehet, akkor sem csinálná másként végig az életet, mert Gréta szemében a nevetés, Petra ahogy a kezét emeli, Kristóf mosolya, ahogy hátranéz, Bálint ki nem mondott szava, az elhallgatott, cinkos gondolat... Levegőt, még egy lélegzetet... Nézd, Pajtás, a lapok teleírva, szállnak, szállnak egyre fel, aranytinta-felhő áttetsző egen...

„Ti-ti, ti-ti, tá, tá, Ti-ti, ti-ti, tá, tá”, Petra áll az ablaknál, ujjá a ritmust veri, nem néz anyára, nem akar, de

hallja az alig lehelt mondatot, „Újra kezdeni nem lehet”, egy levegővel énekled a dallamot, nincs feloldás csak a végén, addig kell kitartani”.

Ablakon sugárnyaláb, aranykoszorú, Petra ujjával dobol, „ti-ti, ti-ti, tá, tá...”, lassan bomlik a dallam, zümmögve csak, „mi, mi, ré, ré, dó, ré”, Gréta szeme villan, mint a kés, „Ne, Petra, ne...”, de, a dallamnak gyermekkor-íze van, „Levegővételnyi dallamáldozat”.

Kristóf anyához lép, lefogja a szemét, már Petra is mögötte áll, Gréta sír:

– Anya, jaj, anya...

– Hát ennyi volt...

Petra nem hall, nem lát, szól benne a dal:

– Mi, mi, ré, ré, dó, ré,

mi, mi, ré, ré, dó, ré

Katalinka, szállj...

KISS IRÉN

Kettőnk pályája

*hordozom démonok rágcsőlt tested
s éjjelente a testemből tépett aranyfonallal
foldozom köntösöd felfesléseit,
drága életerőd hogy ne szivároogjon el:
szerveid mozaikját simogatom,
s követlek zavaros álmaidban, melyekben
akkor nyújtod sáros szíved, ha kentaurként
állok eléd – öllelek, mint levegő
a hegyormot s partját a tenger,
hallgatlak, mint föld moráját töppedt
kövek, s látom meglepetésed, ha
egyszer majd figyelmes tekintetem
észreveszed.*

Budapesti lepel

*az erkély korlátjára akasztva
cibálja a feltámadás szele:
a vásznon a virrasztások térképe –
hosszú dermedtségek, merev fordulatok,
az álom enyve, makacs túlélés-tervek,
hüllők pánikja az illanó zsákmány miatt,
megújuló világteremtés-játszma,
verejték-foltok, kígyóharapások nyomai:
embertest sokféle lenyomata, amelyből
egységes alakot próbál tépkedni
a megváltó március végi szél,
mankón járó és foldozott remény,
a sarkokban élősdiek csapdái és csapdák
élősdieknek: vár a királyság,
ám az arany országgömb héja mint
tojásé egykönnyen megroppanhat,
s a tetszetős korona, meglehet, ólom-súlyú.*